

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Stationsstraat 82-96 (Sint-Niklaas, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2020H184
Augustus 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert NV, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	17
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	18
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	29
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	30
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	33
1.5	Synthese	36
2	Bibliografie.....	37

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: visualisatie van het project (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 5: geplande werken niveau 0 op GRB-basiskaart (bron: Opdrachtgever en Geopunt). 15	
Figuur 6: Geplande werken niveau -1 (ondergrondse parkeergarage, fietsenstallingen en riolering) op de GRB Basiskaart (bron: Opdrachtgever en Geopunt).	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, 1830 (Bron: NGI Cartesius).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1892 (Bron: NGI Cartesius).	32

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	35

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17

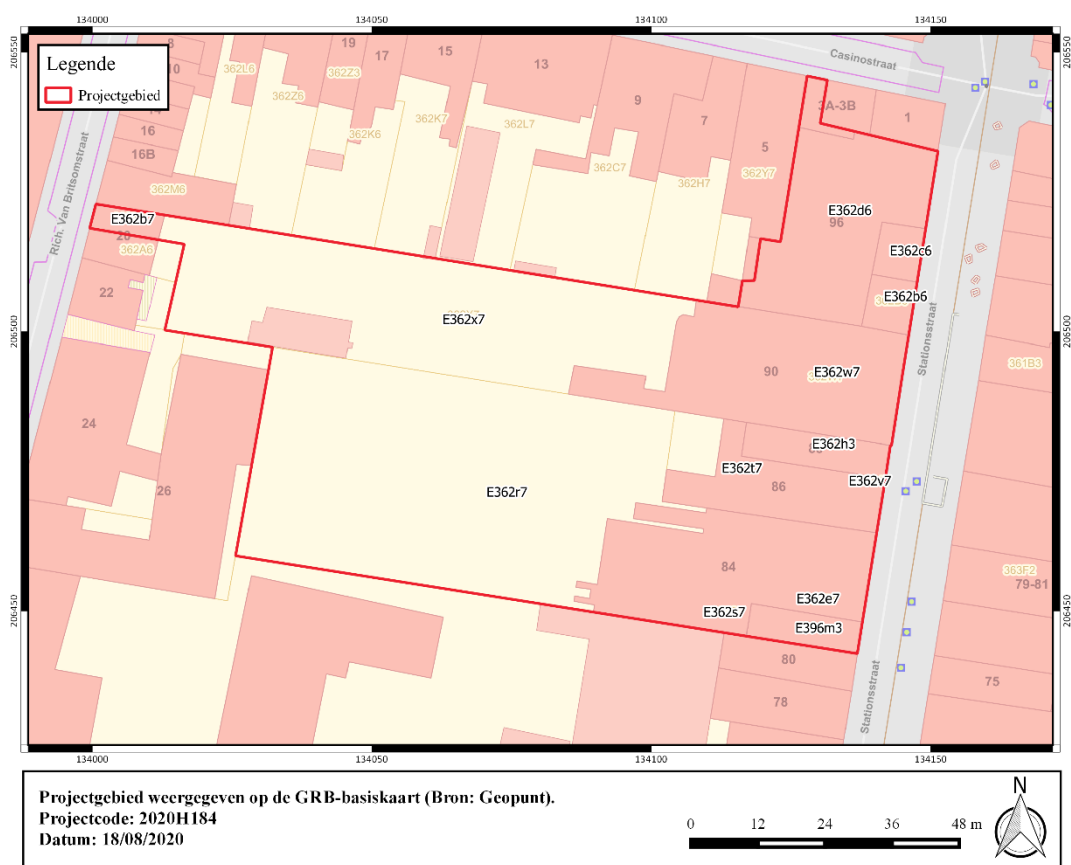
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

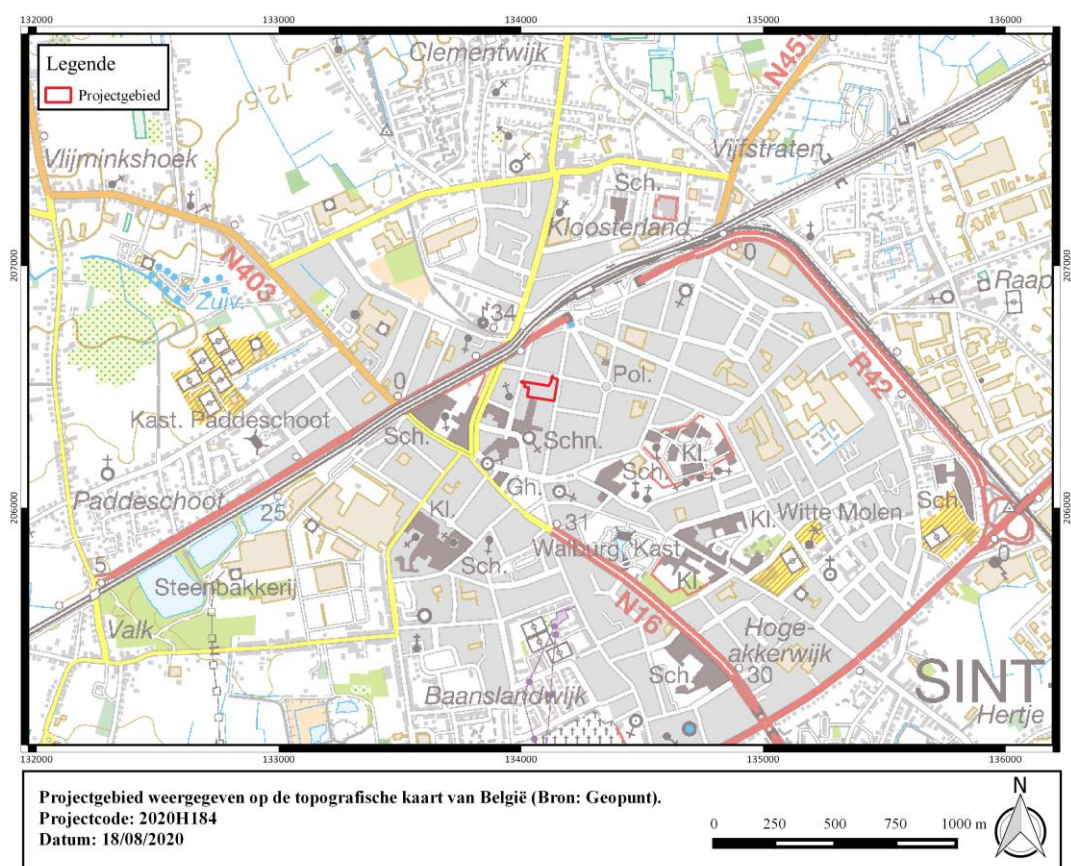
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Sint-Niklaas
	Deelgemeente	/
	Postcode	9100
	Adres	Stationsstraat 82-96 9100 Sint-Niklaas
	Toponiem	Stationsstraat 82-96
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 133988 Y _{min} = 206426 X _{max} = 134171 Y _{max} = 206553
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Sint-Niklaas, Afdeling 3, Sectie E, nr's: 362b7, 362x7, 362d6, 362c6, 362b6, 362w7, 362h3, 362v7, 362t7, 362s7, 362 ^e 7, 396m3, 362r7 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7921 m², de geplande bodemingreep bedraagt meer dan 1000m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd, deze bebouwing dient vooreerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Niklaas Stationsstraat 82-96 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

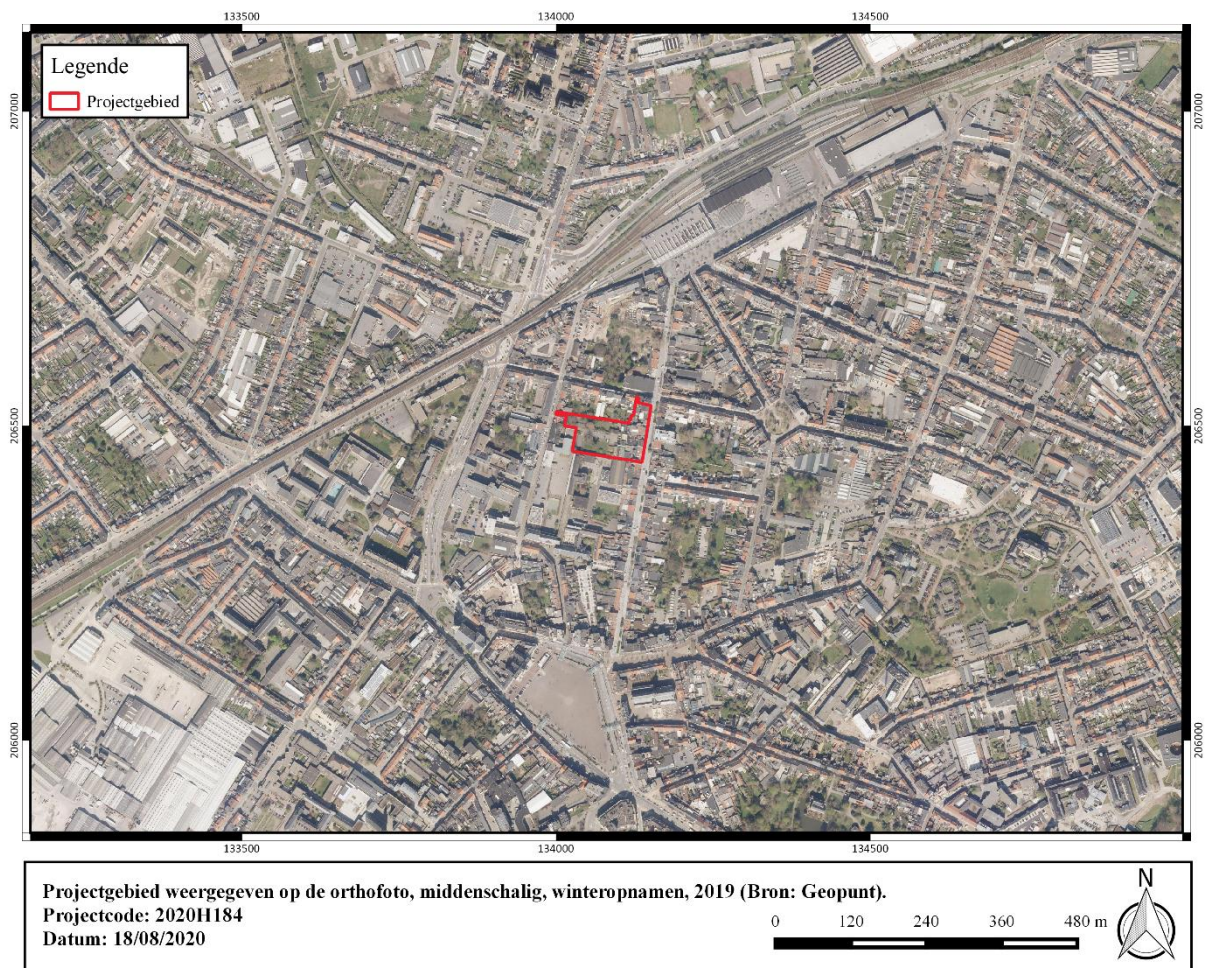
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Sint-Niklaas, in de provincie Oost-Vlaanderen. Sint-Niklaas is de hoofdstad van het Land van Waas en is omgeven door Stekene, Sint-Gillis-Waas en Beveren ten noorden, Temse ten (zuid)oosten, Waasmunster ten zuiden en Lokeren en Moerbeke ten westen. Het terrein grenst ten oosten aan de Stationsstraat en sluit ten noorden en westen aan bij respectievelijk de Casinostraat en de Rich. Van Britsomstraat. De stadskern van Sint-Niklaas (Grote Markt) situeert zich ca. 400 meter ten zuiden.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 7921 m². Op heden is ca. 3595 m² van het terrein bebouwd. Bijkomend is ca. 1760 m² van het terrein verhard. Het overige deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Er is vegetatie aanwezig in de vorm van struiken en bomen.

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een project thv. Stationsstraat 82-96 te Sint-Niklaas. Het project voorziet in de ontwikkeling van een gemengd programma (wonen en handel/retail) bestaande uit de realisatie van 65 appartementen gelegen aan de Stationsstraat, en een commerciële ontwikkeling van 2 453m² BVO op de begane grond. In het achtergelegen binnengebied worden bijkomend 39 wooneenheden gerealiseerd, te verdelen over 3 grondgebonden woningen met gemeenschappelijke tuin uitsluitend voor deze drie woningen en 36 appartementen rond een onder bepaalde voorwaarden toegankelijk park.

Tegelijkertijd wordt een nieuwe doorgang gecreëerd voor zachte weggebruikers tussen de R. van Britsomstraat en de Stationsstraat waarvan het beheer bij de aanvrager blijft en waarvan de toegankelijkheid ook door de aanvrager wordt bepaald. Parkeren gebeurt ondergronds, waar 119 parkeerplaatsen worden voorzien, te verdelen over 104 parkeerplaatsen voor het residentiële gedeelte, en 15 parkeerplaatsen voor het commerciële gedeelte. Naast het parkeren worden eveneens 276 fietsenstallingen gerealiseerd. De ondergrondse parking zal een oppervlakte hebben van 5150m² tot op een diepte van 3.5m –Mv.

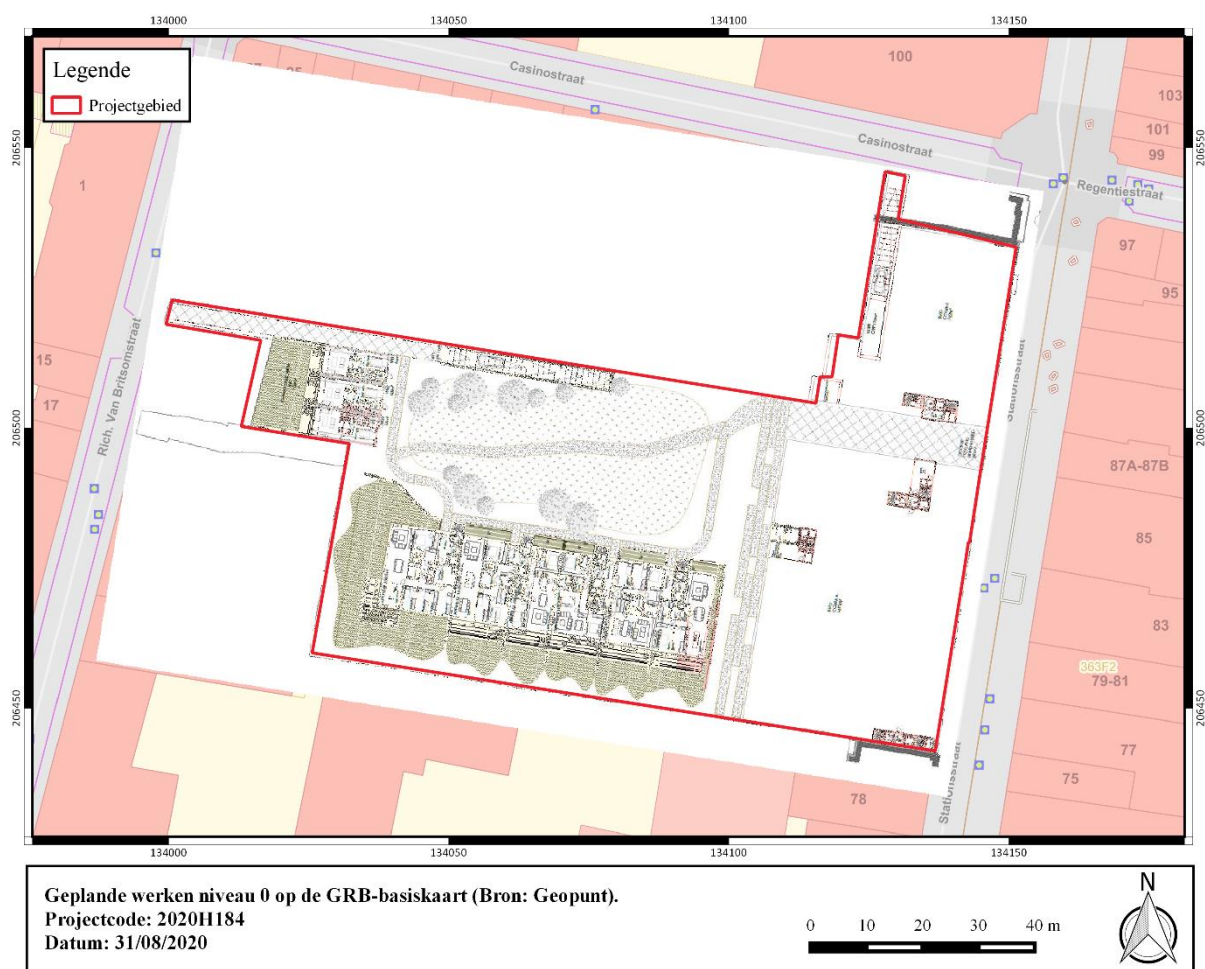
Het volledige bouwblok is actueel nog bebouwd waarbij de gelijkvloerse plint een bestaande invulling met retail/handel kent. De woonverdiepingen zijn allen leegstaand en verwaarloosd.

Alle aanwezige bebouwing op het terrein zal worden afgebroken behoudens de gevel van Stationsstraat nr. 96, die omwille van zijn beeldbepalende erfgoedwaarde zal behouden blijven.

De combinatie van de geplande sloopwerken, de aanleg van de ondergrondse parking, de nieuwbouw en de aanleg van de groenzones leidt ertoe dat het integrale projectgebied bedreigd wordt door geplande bodemingrepen.

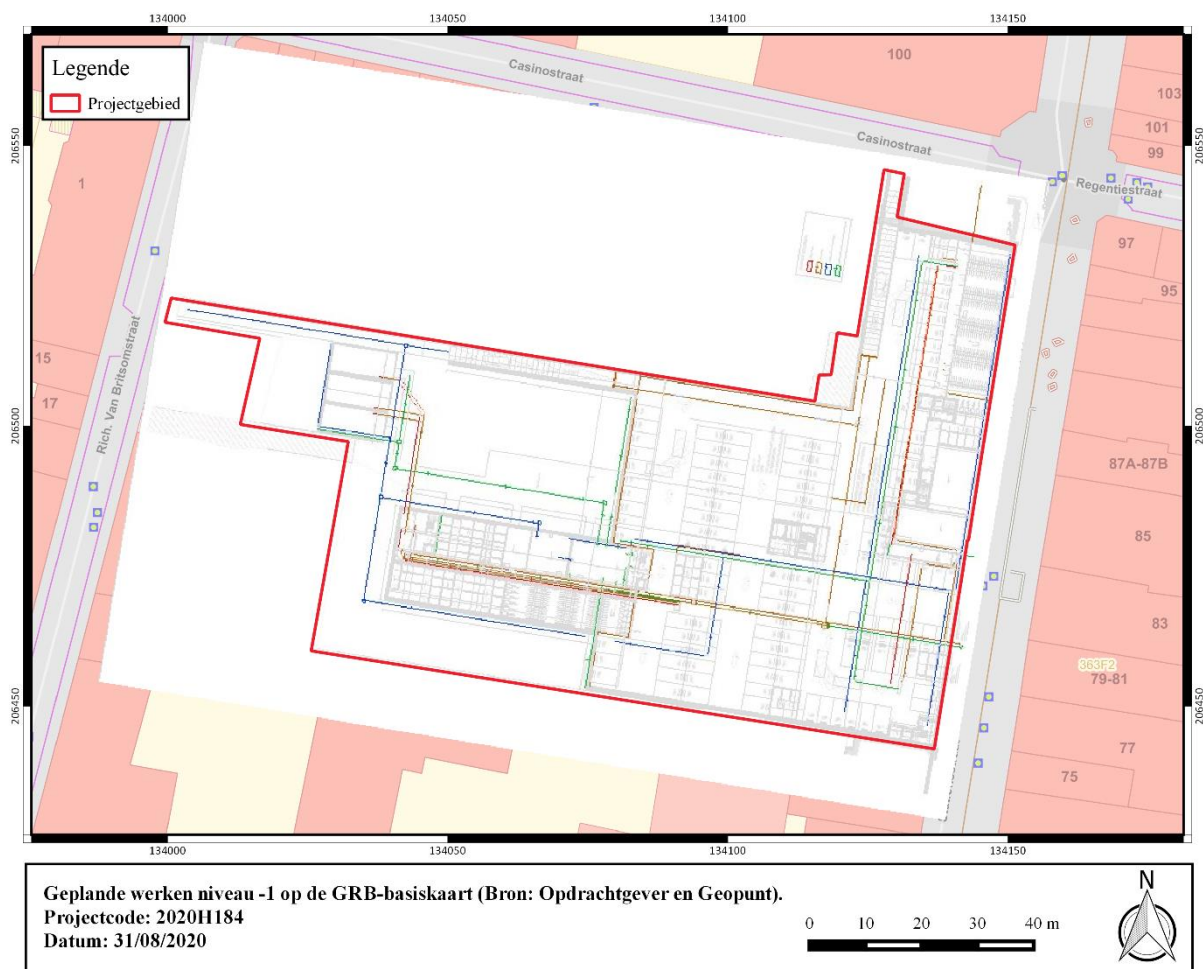

Figuur 4: visualisatie van het project (bron: opdrachtgever).

Figuur 5: geplande werken niveau 0 op GRB-basiskaart (bron: Opdrachtgever en Geopunt).

Figuur 6: Geplande werken niveau -1 (ondergrondse parkeergarage, fietsenstallingen en riolering) op de GRB Basiskaart (bron: Opdrachtgever en Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden; Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Formatie van Kattendijk
Quartair	Type 1
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	16.5 – 18.0 m TAW
Hydrografie	Bekken Gentse Kanalen (Deelbekken: Kanaal van Stekene) Waterlopen: Molenbeek

1.4.1.1 Landschappelijke situering

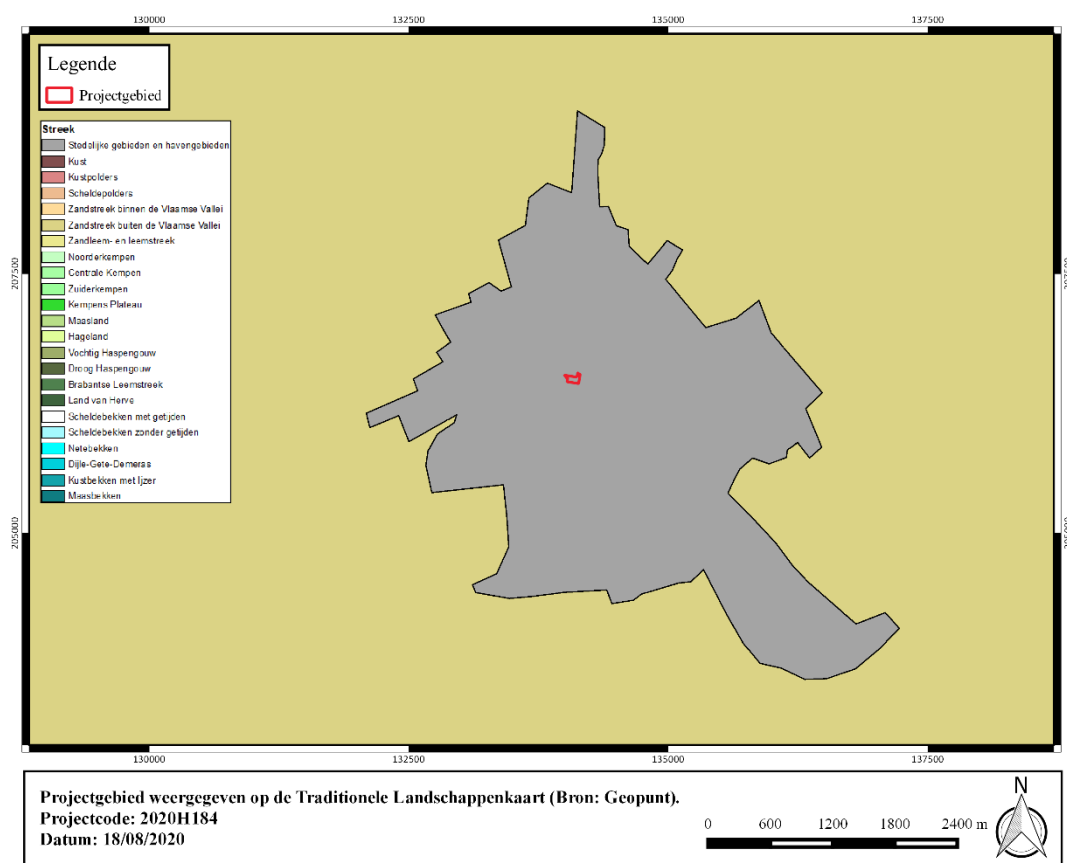
Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden, in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

Het plangebied is gelegen op de noordelijke helling van de Wase Cuesta. De Wase Cuesta is een topografisch hoog, gelegen ten noorden van de oost - west gerichte Schelde-Durme as en ten westen van het noord - zuid gerichte doorbraakdal van Hoboken. In het noorden wordt ze begrensd door het Poldergebied. De noordelijke topografische grens wordt arbitrair genomen op + 4 m TAW, een niveau dat vrij goed overeenkomt met de maximale uitbreiding van de polderafzettingen. De zuidelijke begrenzing in de Durme en Scheldevallei valt nagenoeg samen met de maximale uitbreiding van de primariene afzettingen. De maximale hoogte van de Wase Cuesta schommelt rond + 30 m TAW. Het algemeen verloop van de hoogtelijnen is er van zuidwest naar noordoost. De morfologie van de Wase Cuesta wordt verder nog gekenmerkt door een steil zuidelijk cuestafront en een zwakhellende noord-noordoostelijke rug. Die morfologie is geconditioneerd door het tertiair substraat dat zwak naar het noord noordoosten afhelt.

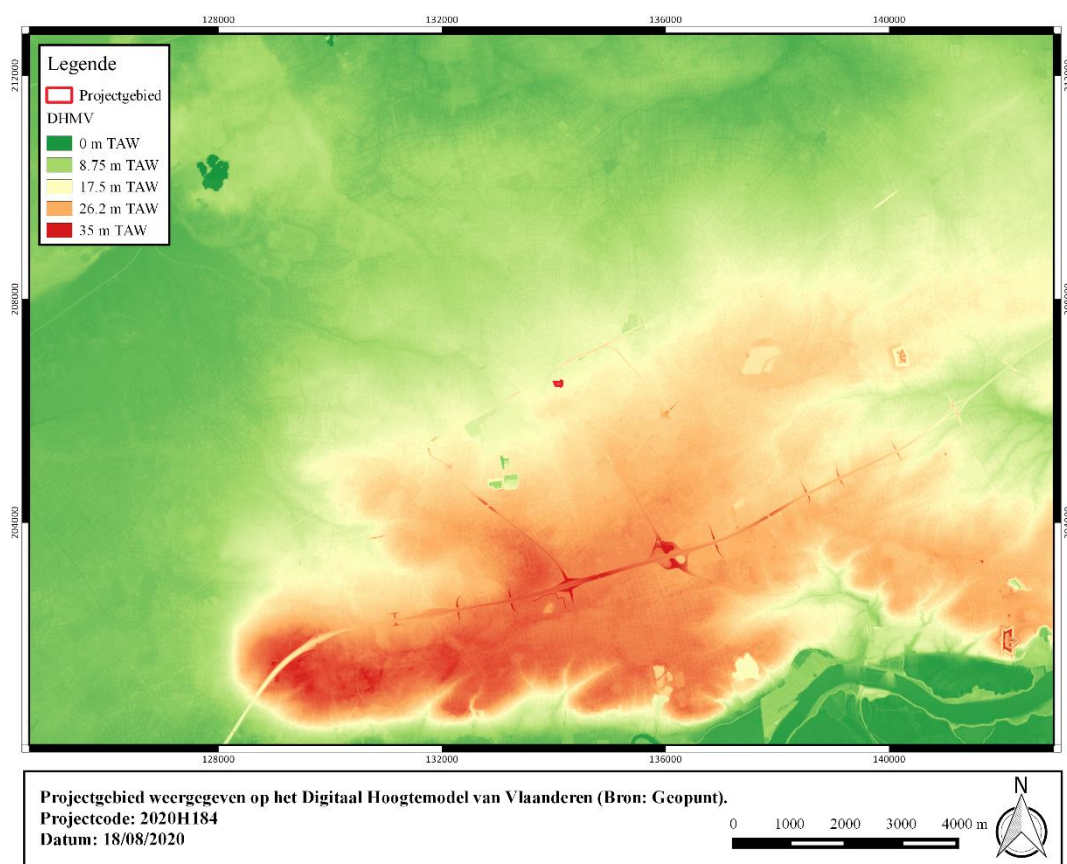
Op de Wase Cuesta bestaat het quartair dek voornamelijk uit fijn zand tot zandleem dat een meer uitgesproken lemig karakter verkrijgt naar de top van de Wase Cuesta toe. Het zijn hellingssedimenten en niveo-eolische afzettingen. De laatste werden gevormd tijdens de laatste ijstijd. Latere geomorfologische processen zoals afspoeling, solifluctie of beekvorming hebben het reliëf verzacht of afgerond. Tijdens latere droge fases werd het dekzand lokaal herwerkt door de wind met het ontstaan van stuifzandformaties tot gevolg.

Langsheen de noordflank van de cuesta wordt het hydrografisch net geconditioneerd door het aanwezige microreliëf gevormd door eolische herwerking van het zandig of lemig materiaal tot kleine stuifzandruggen. De afwatering gebeurt in essentie vanaf de cuesta richting de noordelijk gelegen polders.

Het plangebied zelf is gelegen op de noordelijke helling van de Wase Cuesta. Ruim 1 km ten westen van het plangebied loopt de Molenbeek die zich in de cuesta heeft ingesneden. Het plangebied is gelegen op een hoogte van ca. 16.5 – 18.0 m TAW en helt licht af in noordwestelijke richting.

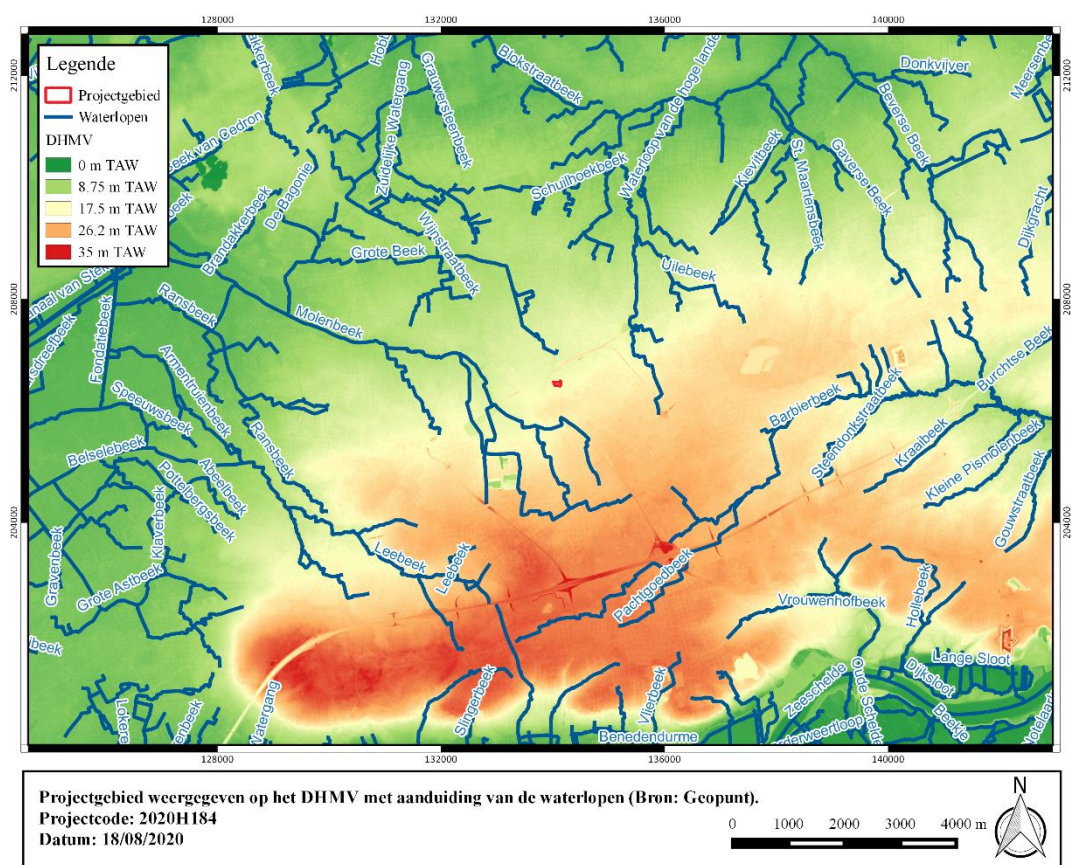

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

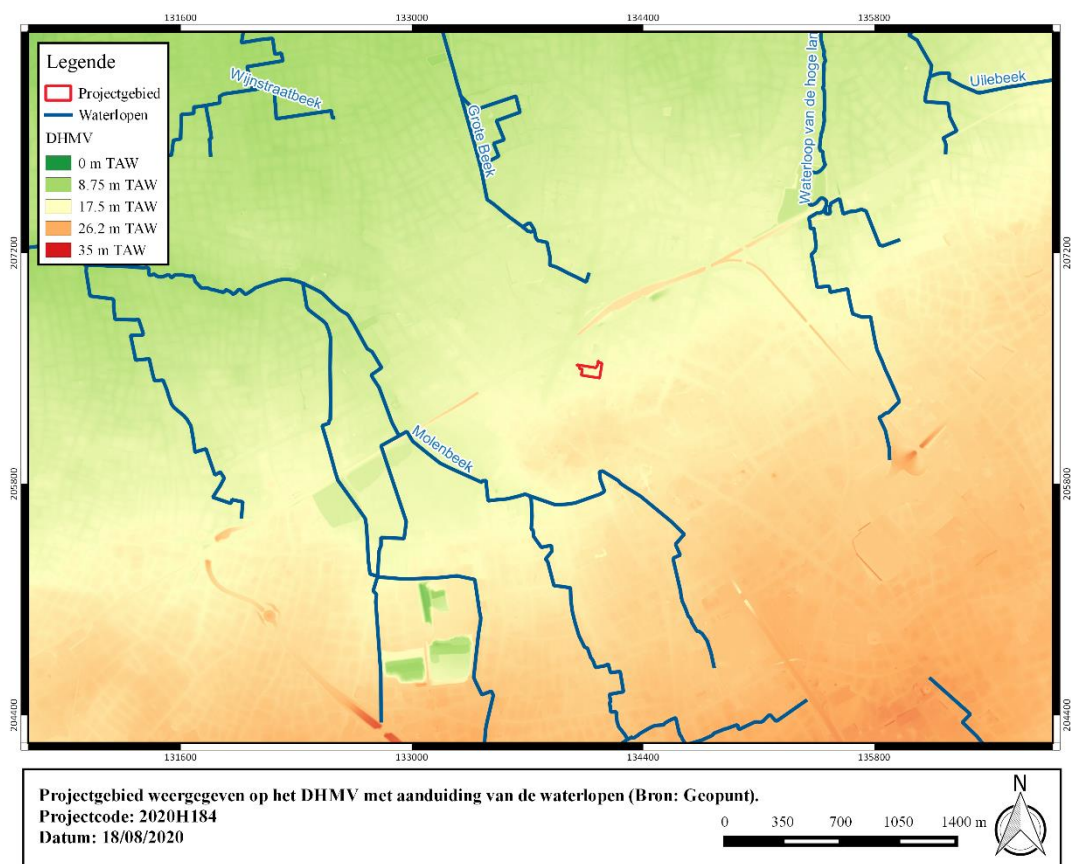

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

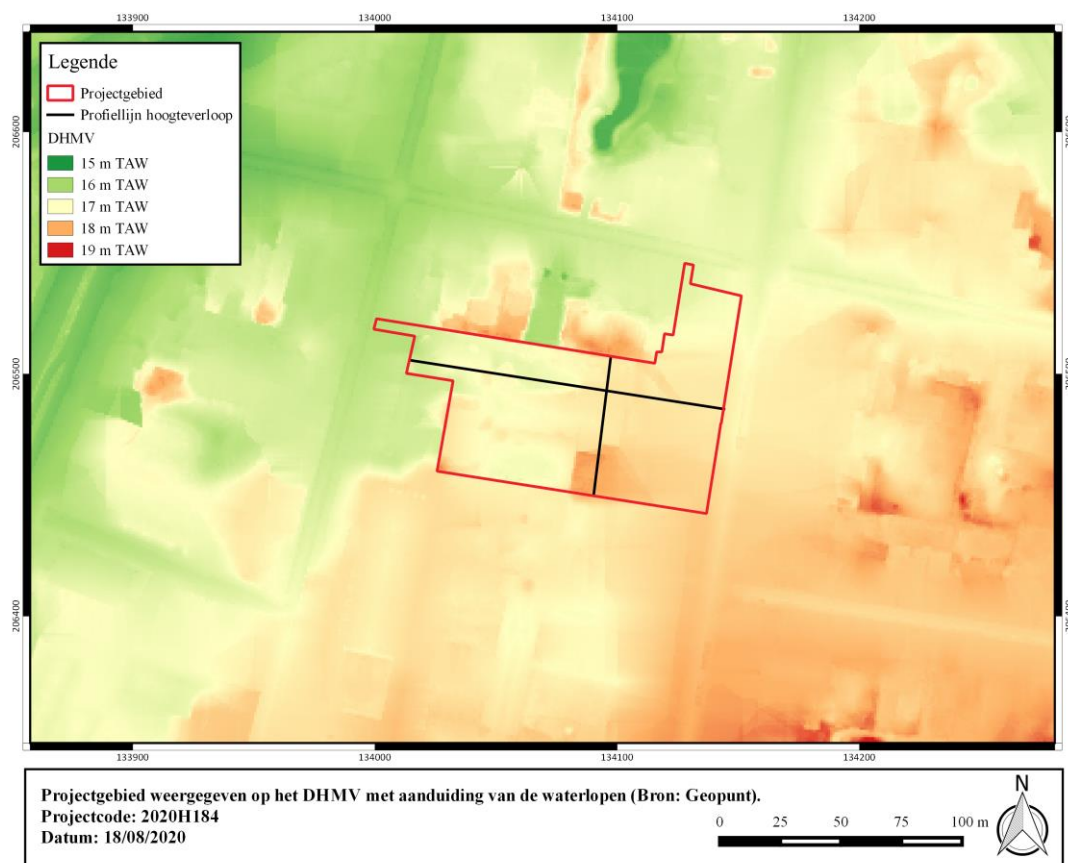

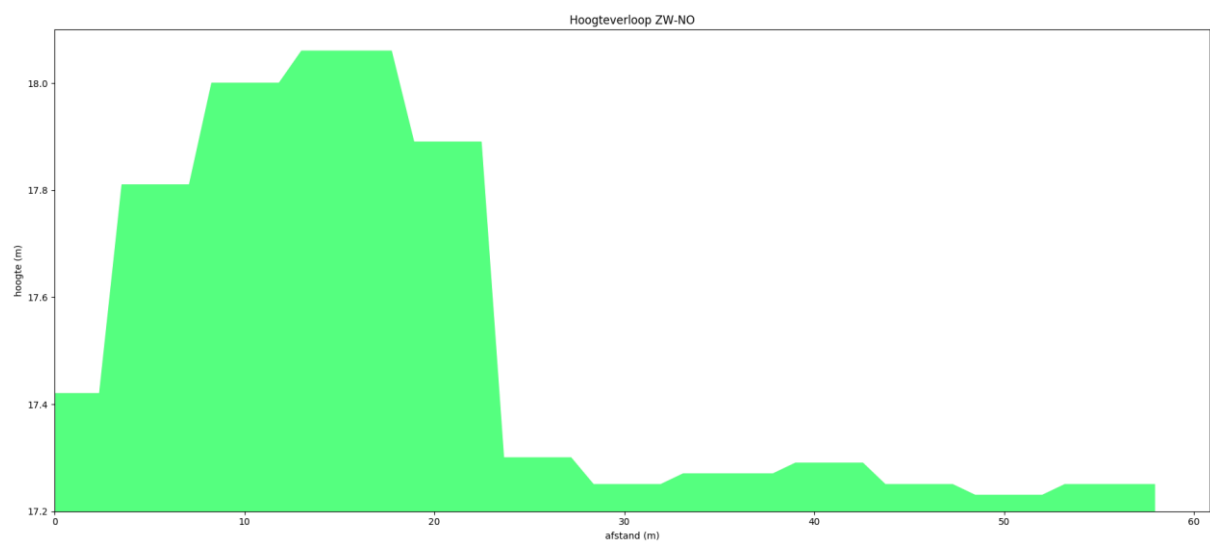
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

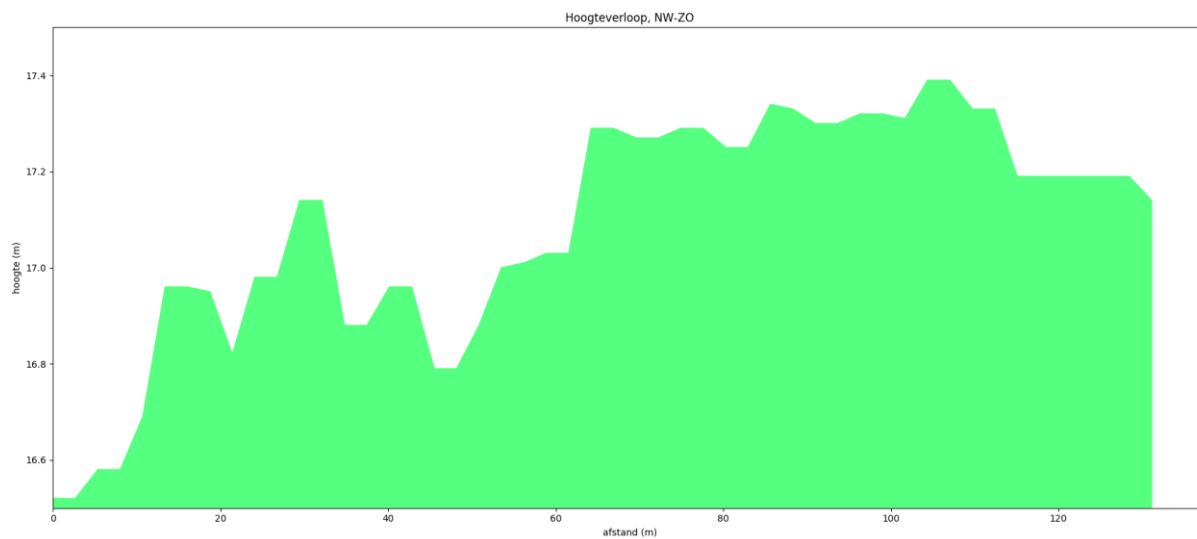
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

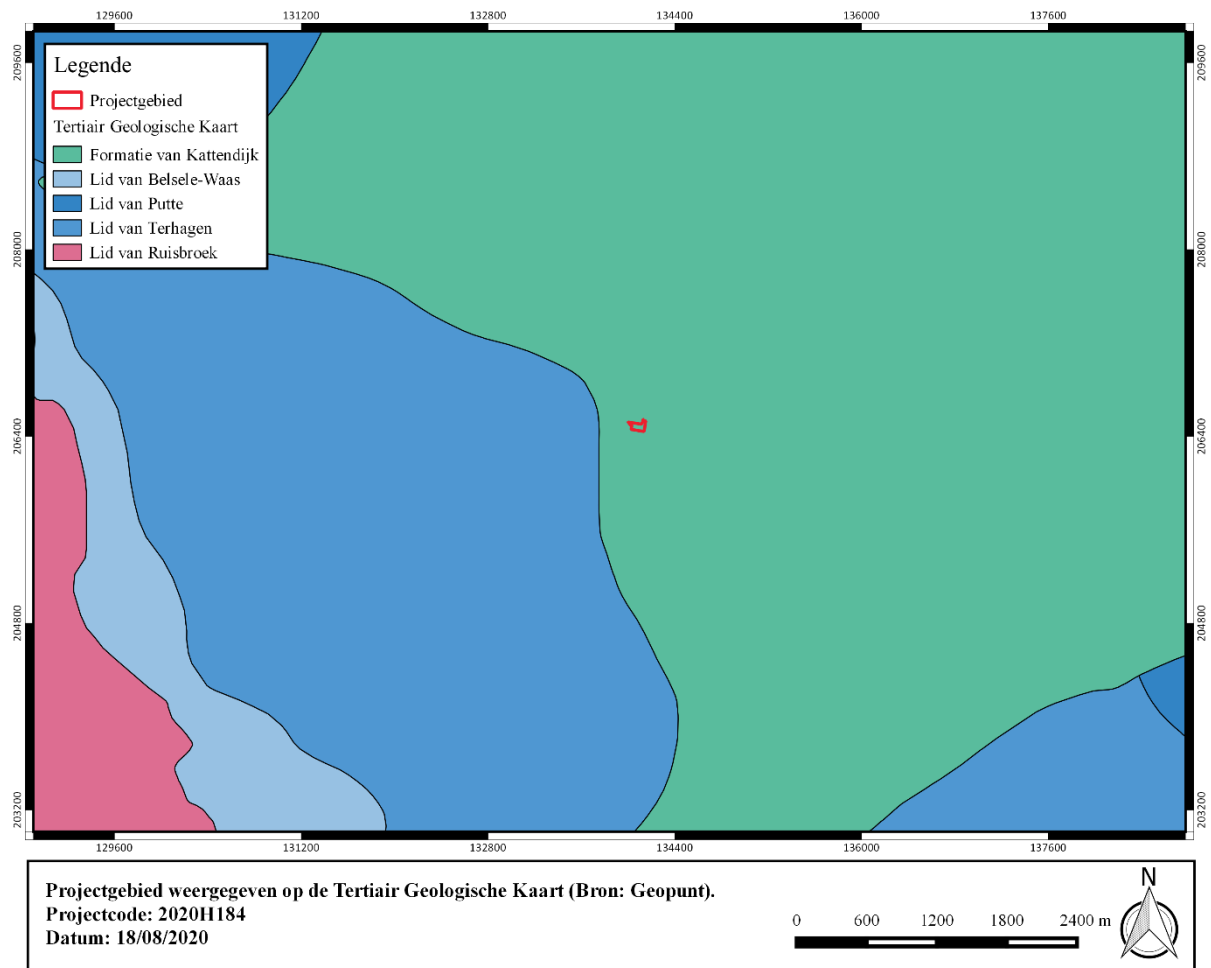

Figuur 13: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in de Formatie van Kattendijk. Deze formatie is opgebouwd uit middelmatig tot fijn glauconiethoudend zand. Soms kan de afzetting eveneens kleihoudend zijn en schelpen bevatten. Aan de basis van de formatie is veelal basisgrind met haaiantanden, silixfragmenten en fosfaathoudende nodulen en beenderresten waar te nemen. Deze formatie is onder mariene omstandigheden tot stand gekomen tijdens het Zanclean (5.3-3.6 Ma) (vroeg-Pliocene).

De Formatie van Kattendijk heeft een dikte van 5 à 10 m en kent zijn grootste ontsluitingsgebied in het Waasland.

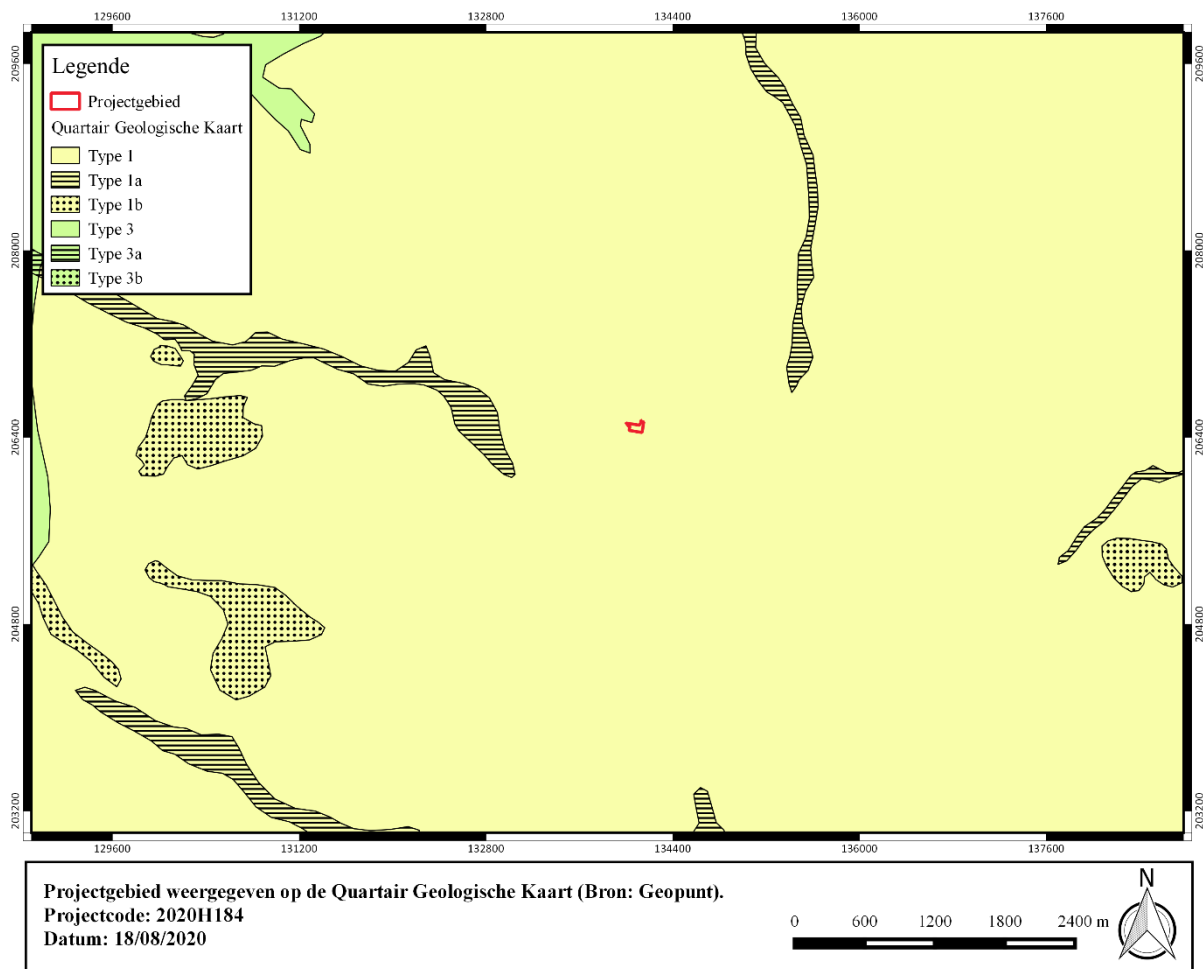

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

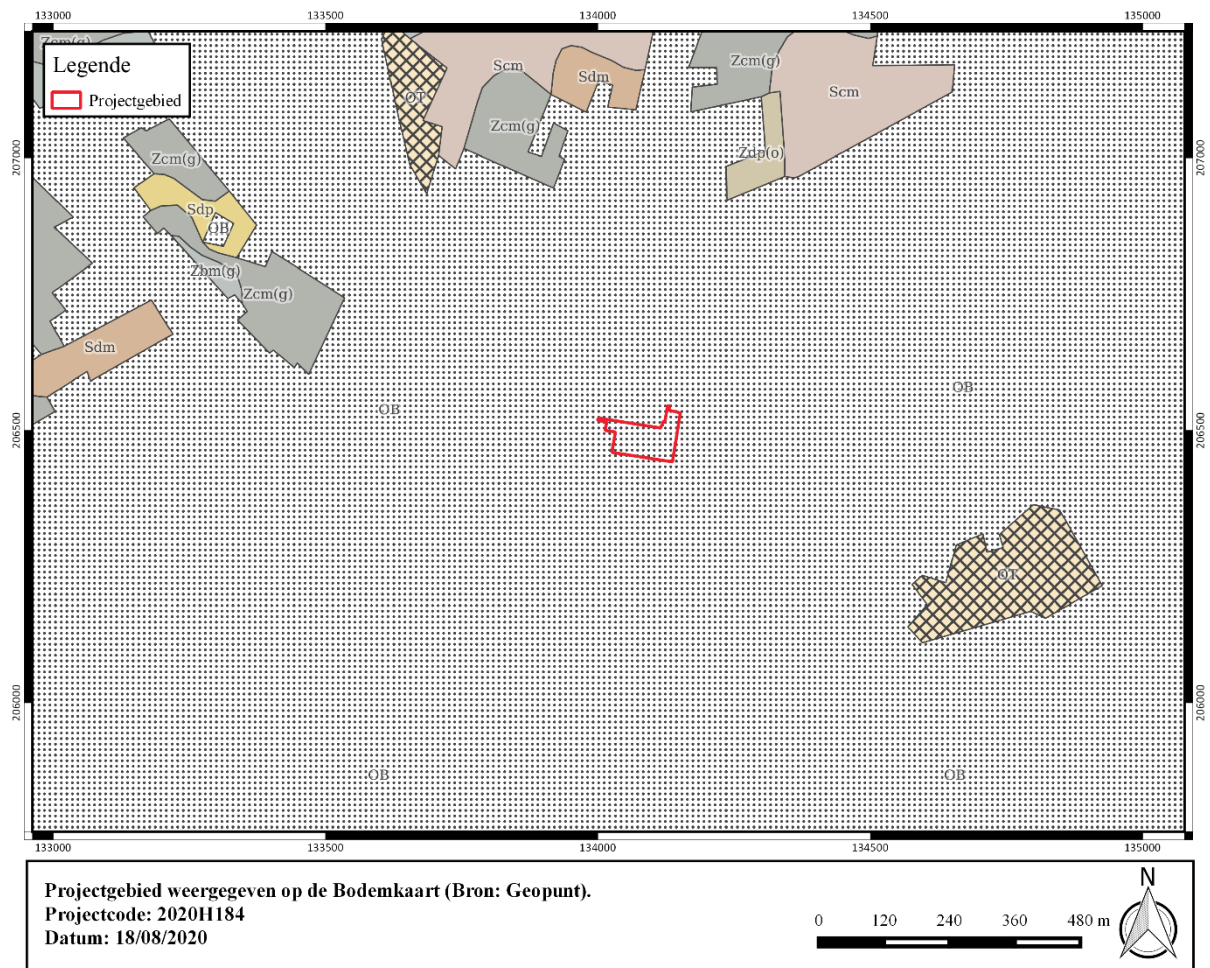
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

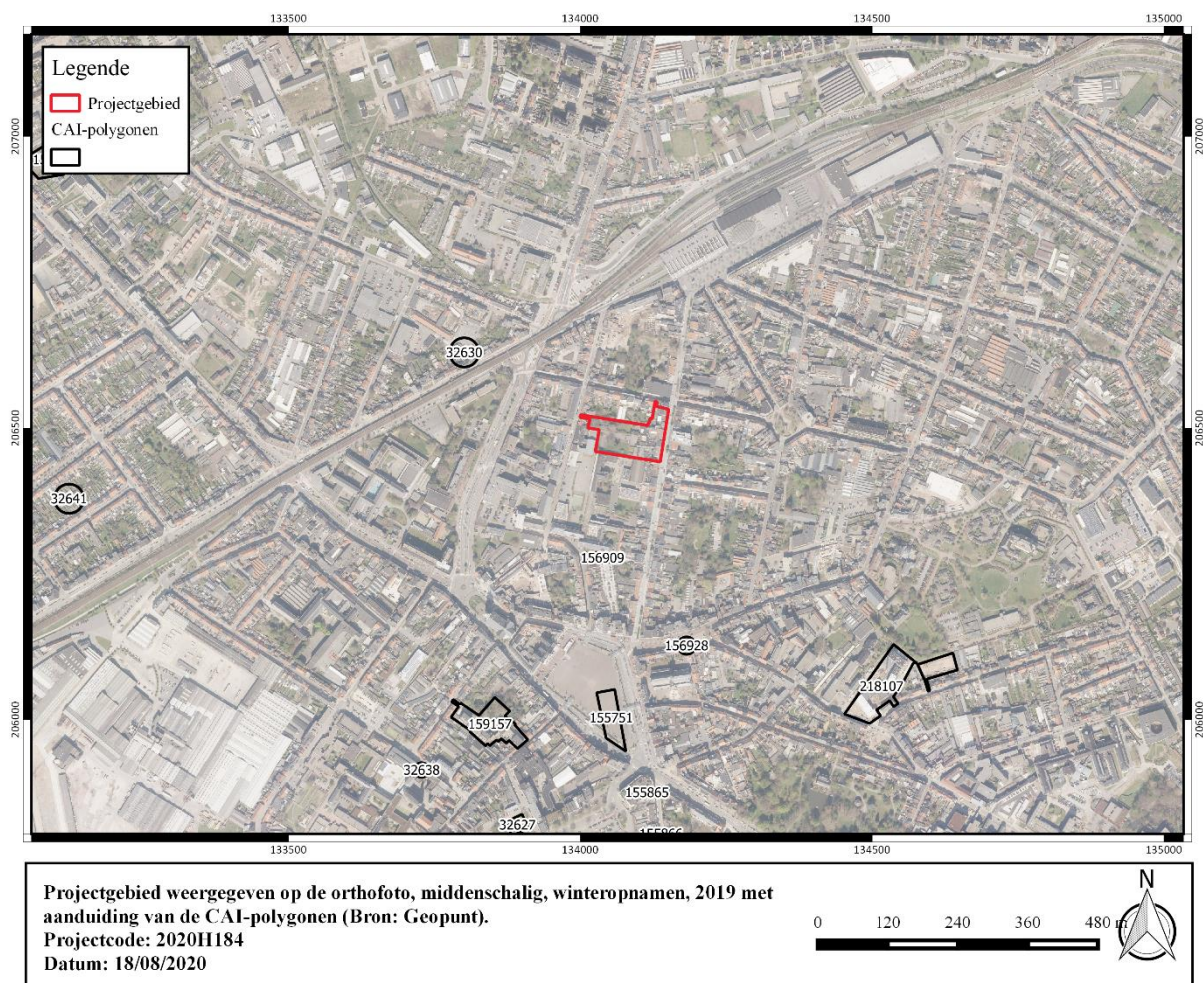

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

32627	Controle van werken (1973); NK: 15 meter 17de eeuw: afval laag waarin naast gebruiks aardewerk ook majolica, steengoed, glaswerk, leder en brons werd gevonden. Bron: Thoen, H., De Witte, H., Dewulf, M., De Clercq, L. & Van Hove, R. 1977: Archeologische kroniek Waasland 1976. Verslag over de werking van de koninklijke oudheidkundige kring van het Land van Waas in het afgelopen jaar 1976-1977, in: Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, 1977, 80.
155751	Opgraving (1934); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Tijdens de late middeleeuwen zou op de grote markt de Hoogere Vierschaar en bijhorende linde gestaan hebben. Hiervan werden mogelijk

	resten gevonden tijdens opgravingen in 1773 en 1934: fundamente van een gebouw en vloerniveau van rode tegels. Bron: Van Vlierberghe, J. 1935: Onze opgravingen op de Grote Markt te Sint-Niklaas in verband met de oude Hooge Vierschaar van Waasland, in: Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, vol. 47, pp. 119-124.
156909	Controle van werken (1998); NK: 150 meter 17de eeuw: Grafstructuur – bakstenen grafkelder met korfbogig gewelf en toegang via trap. In de kelder werden bakstenen richels aangetroffen waarop de kisten werden geplaatst. Bron: Van Roeyen, J-P., 1998, Prospecties ADW, in: Jaarverslag 1998 Archeologische Dienst Waasland, p.50.
156928	Controle van werken; NK: 150 meter 16de eeuw: monumentale bakstenen waterput die nog steeds fungeert als waterreservoir. Bron: Van Hove, R. 1999-2000, Sint-Niklaas – zone Grote Markt/ Sint-Nicolaasplein: heraanleg pleinen, wegen-en rioleringswerken, in: Jaarverslag 1999-2000 Archeologische Dienst Waasland, pp. 31-32.
159157	Mechanische prospectie (2011) 17^e eeuw: restanten van de achterbouw van Huis Colman, een 17de-eeuws huis 18^e eeuw: bakstenen beerput 19^e eeuw: muurresten en kelders van 19de-eeuwse bewoning – ronde bakstenen waterput Bron: Vandorpe L. e.a. 2012, Archeologisch proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de Hemelaerstraat en de Nieuwstraat in Sint-Niklaas (prov. Oost-Vlaanderen), Antea Archeologie Rapporten 04/2012.
218107	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 meter Nieuwe tijd: Kuilen, greppels en resten van bakstenen muren uit de nieuwe tijd of nieuwste tijd. Bron: Claessens L. 2017: Nota Sint-Niklaas - Veldstraat 2, Rapporten All-Archeo bvba 529, Temse.

II. Archeologische indicatoren

Veldprospecties

32630	Veldprospectie; NK: 150 meter
-------	-------------------------------

	Neolithicum: verzameling Van Raemdonck, materiaal wordt samen met andere vindplaatsen besproken: niet specifiek voor deze vindplaats.
32638	Veldprospectie; NK: 150 meter Neolithicum: verzameling Van Raemdonck, materiaal wordt samen met andere vindplaatsen besproken: niet specifiek voor deze vindplaats.
32641	Veldprospectie; NK: 150 meter Neolithicum: verzameling Van Raemdonck, materiaal wordt samen met andere vindplaatsen besproken: niet specifiek voor deze vindplaats.

Toevalsvondst

155865	Toevalsvondst (1977) Late middeleeuwen: blauwgrijs drinkbekertje
--------	---

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Archeologische vondsten wijzen op vroege menselijke aanwezigheid op het grondgebied van Sint-Niklaas. Sporen wijzen op bewoning gedurende de Steentijd en de Romeinse tijd. Er ontstaat echter pas in de 12de eeuw een nieuwe bewoningskern rond de huidige Grote Markt. Reizende handelaars vestigen zich hier op het kruispunt van de handelswegen Brabant-Zeeland en Antwerpen-Brugge. De markt groeide al snel uit tot het hart van de handeldrijvende gemeente en was tevens het vertrekpunt voor de belangrijkste uitvalswegen. (o.a. de Plezantstraat naar Hulst) Het gros van deze wegen onderging geen ingrijpende veranderingen meer. De stad is nooit ommuurd geweest, waardoor ze steeds makkelijk te veroveren was. Men vindt slechts sporadisch gebouwen van de voor de 18de eeuw terug, wat te wijten is aan de zogenaamde 'Brand van Sint-Niklaas' in 1690, die 565 huizen vernielde.

Op industrieel-archeologisch gebied was Sint-Niklaas een centrum voor de weef -en breigoednijverheid. De 17de eeuw was algemeen genomen een periode van voorspoed. Vooral vlas en wol zorgden voor economische successen en leverden het Waasland de bijnaam 'de tuin van Vlaanderen' op. Door een koninklijk plakkaat in 1700 werd de oorspronkelijke huis en handen- nijverheid vervangen door pre-industriële wolweverijen, die echter slechts tot 1750 hebben standgehouden. Na het verval van de wolwevers konden vanaf 1764 de eerste katoenweverijen worden opgericht, die in de tweede helft van de 18de eeuw een gestage groei en in de 19de eeuw een reusachtige voorspoed kenden. Omstreeks 1830 was Sint-Niklaas de belangrijkste Oost-Vlaamse industriestad na Gent. Gedurende de 19^e eeuw was er dan ook een duidelijk toename van het stadsareaal. Het station van Sint-Niklaas opende zijn deuren in 1844.

De Eerste Wereldoorlog betekende een vertraging in de groei van de stad. Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog, op 17 mei 1940, werd Sint-Niklaas gebombardeerd door de Duitsers waarbij 87 doden vielen. In 1944 werd de stad bevrijd door de Poolse 1e Panterdivisie. De textielindustrie kwam na de oorlog in een echte crisis, en was aan het begin van de 21e eeuw zo goed als volledig verdwenen.³

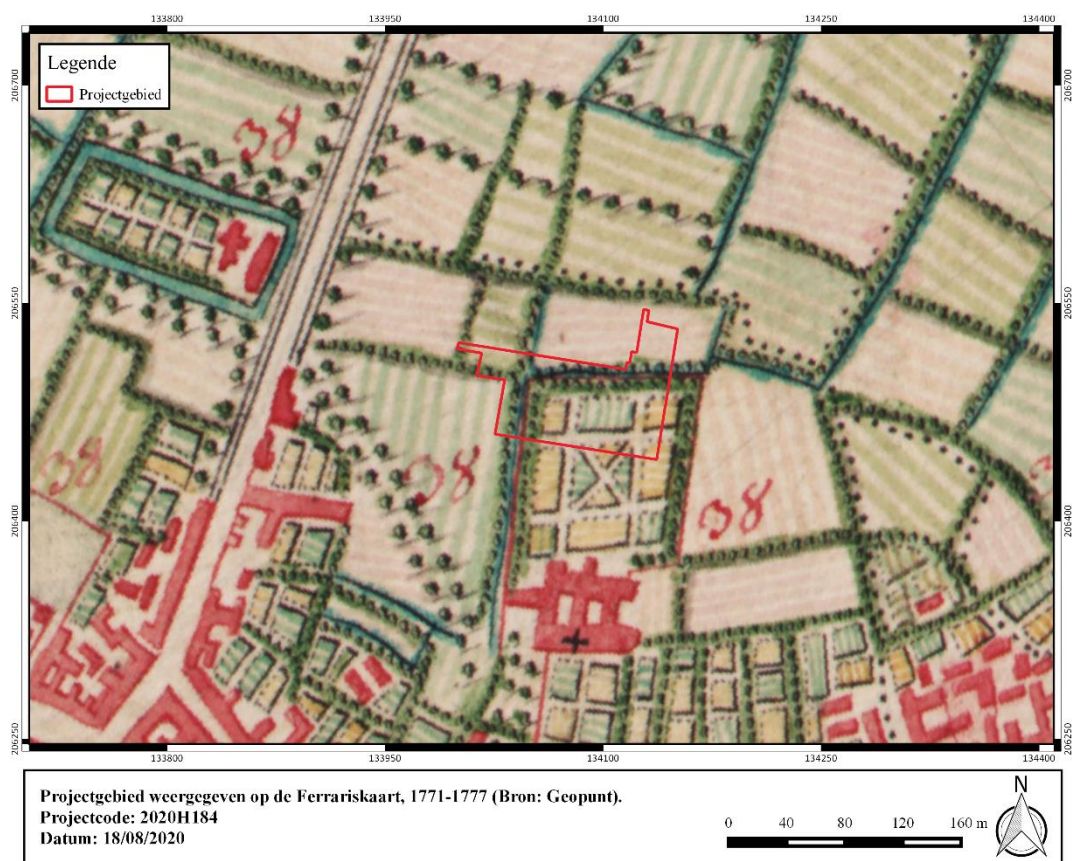
³ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart karteert het plangebied ter hoogte van een tuinzone die behoort tot het kloostercomplex van de paters recolletten, die zich in 1689 te Sint-Niklaas vestigden. Het klooster werd van 1689 tot 1692 gebouwd (aan de kapel werd tot 1696 gewerkt) en op 24 januari 1797 door de Franse republiek afgeschaft en aangekocht door jonkheer Ghisleen van der Sare. Diens zoon, Hendrik van der Sare, verkocht het in 1808 aan Monseigneur de Broglie om er een bisschoppelijk college op te richten. Door de groei van laatstgenoemde werden sinds 1850 talrijke gebouwen aan het bestaande complex toegevoegd. Op de 19^e-eeuwse kaarten is te zien dat het plangebied ten noorden grenst aan een waterloop. Deze waterloop is tevens weergegeven op de Ferrariskaart. De 19^e-eeuwse cartografische indicatoren geven geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen.

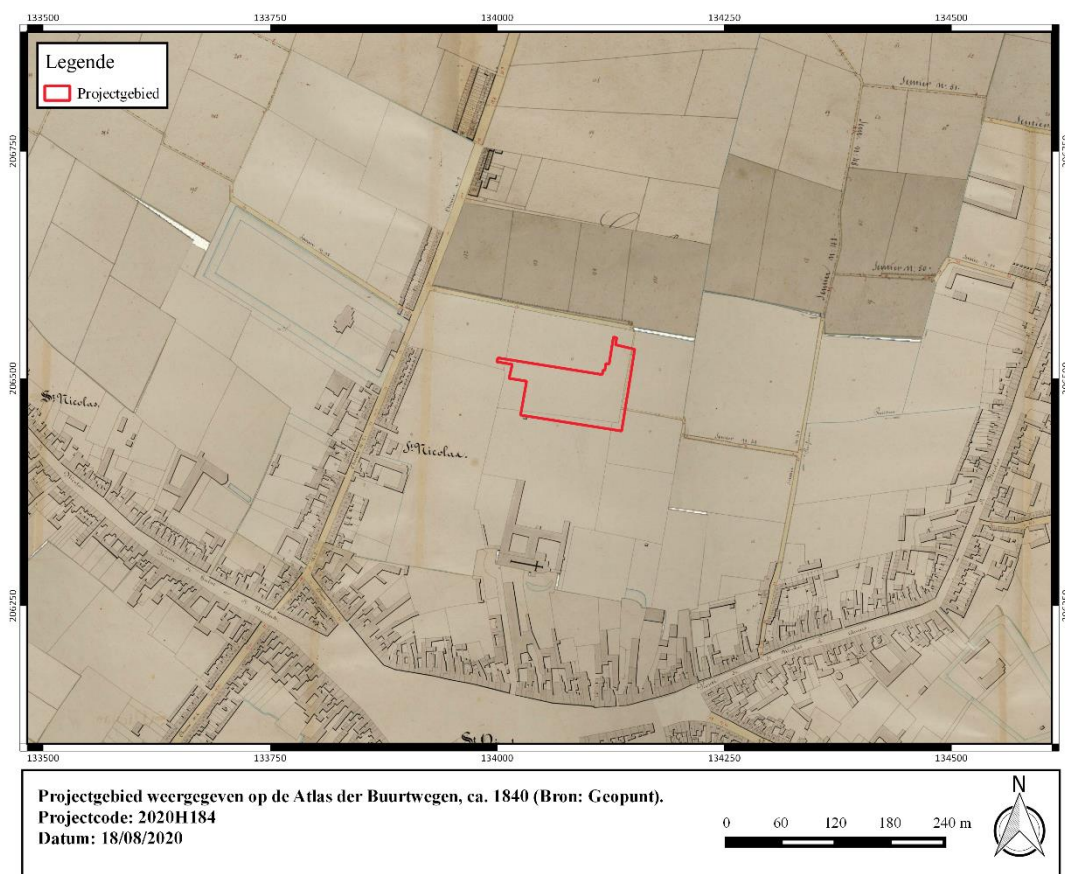
De Stationsstraat te Sint-Niklaas dateert van 1845 en is aangelegd bij de urbanisatie van de Stationswijk die als verbindingsas is aangelegd tussen het nieuwe station en de Markt. De straat wordt gekenmerkt door typische bebouwing uit het derde kwart van 19^e eeuw. Aanvankelijk bestond deze straat uit ruime burger- en herenhuizen met twee, twee en een halve, of drie bouwlagen en bepleisterde neoclassicistische gevelparamenten. In de 20ste eeuw is deze straat geëvolueerd tot drukke winkelstraat met duidelijk in twee registers opgesplijste gevelwanden.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

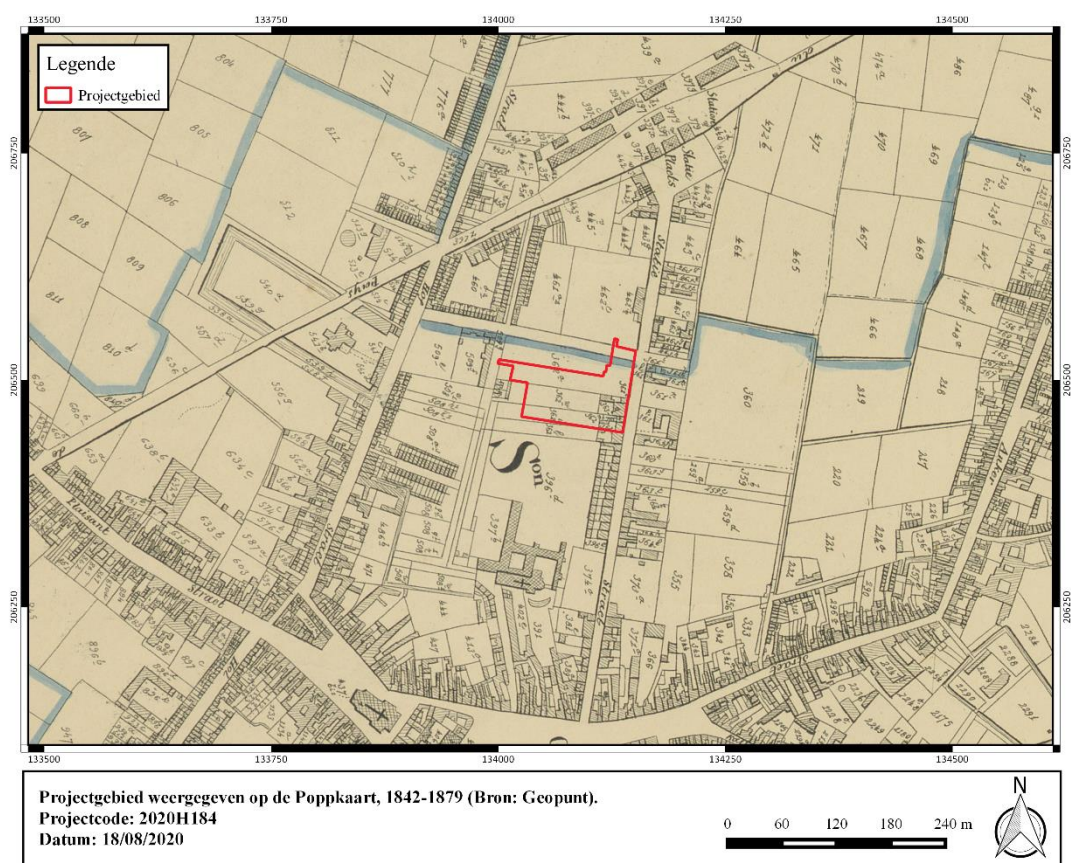

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, 1830 (Bron: NGI Cartesius).

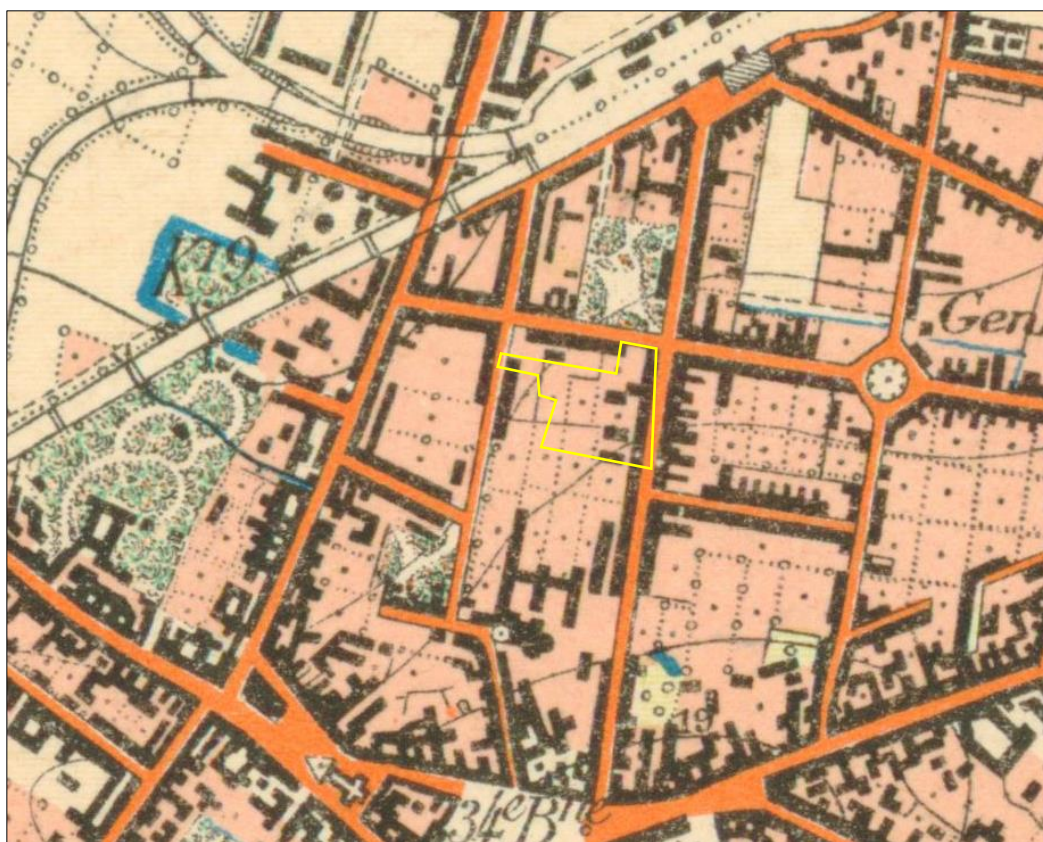

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

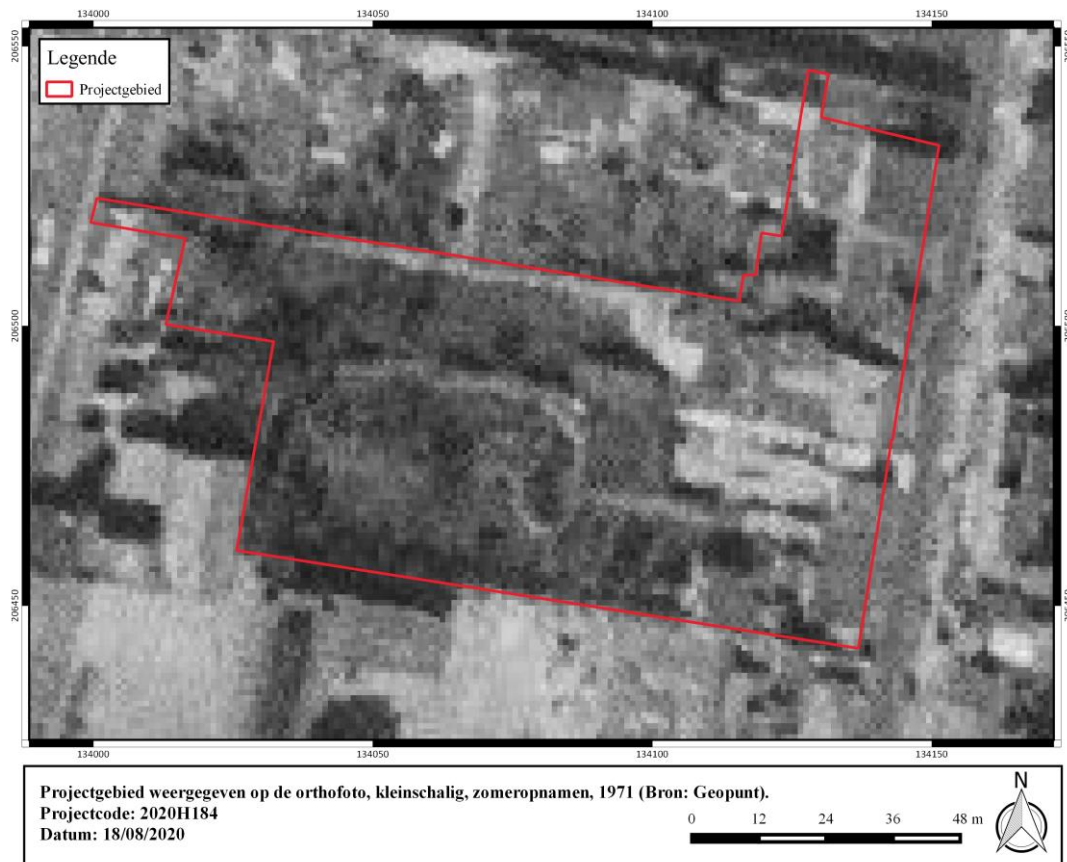

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1892 (Bron: NGI Cartesius).

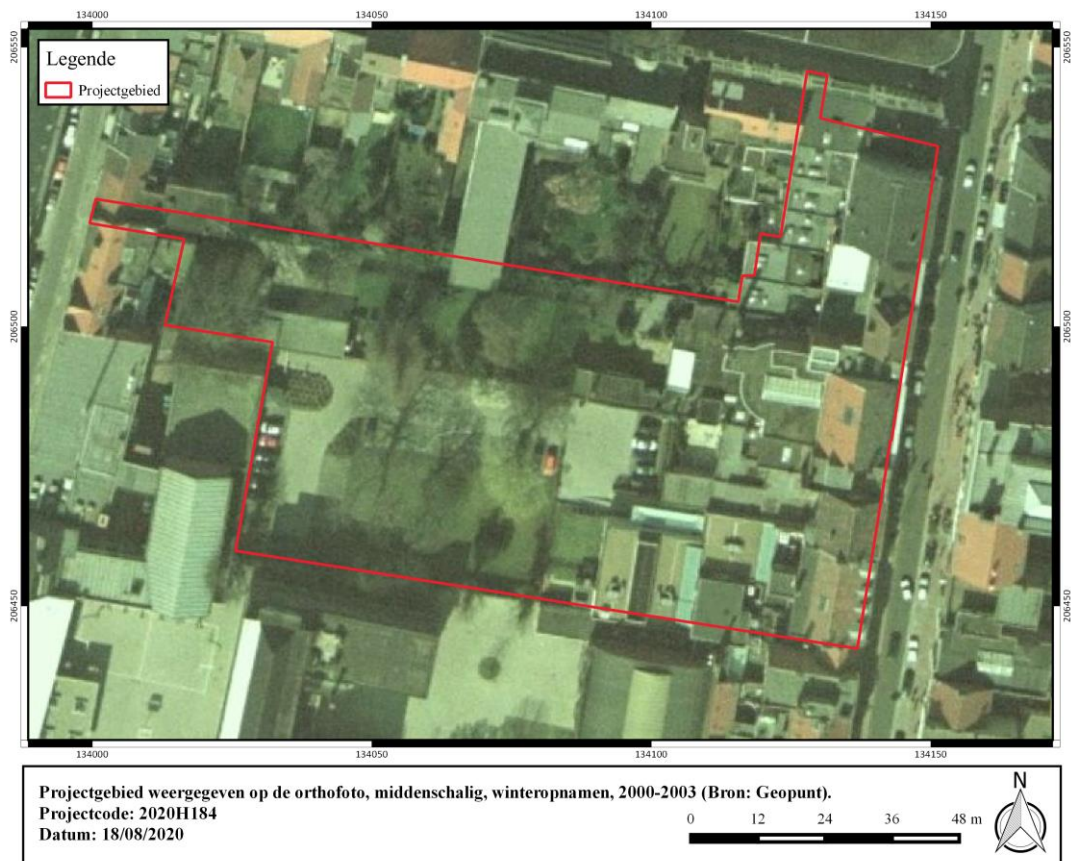
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

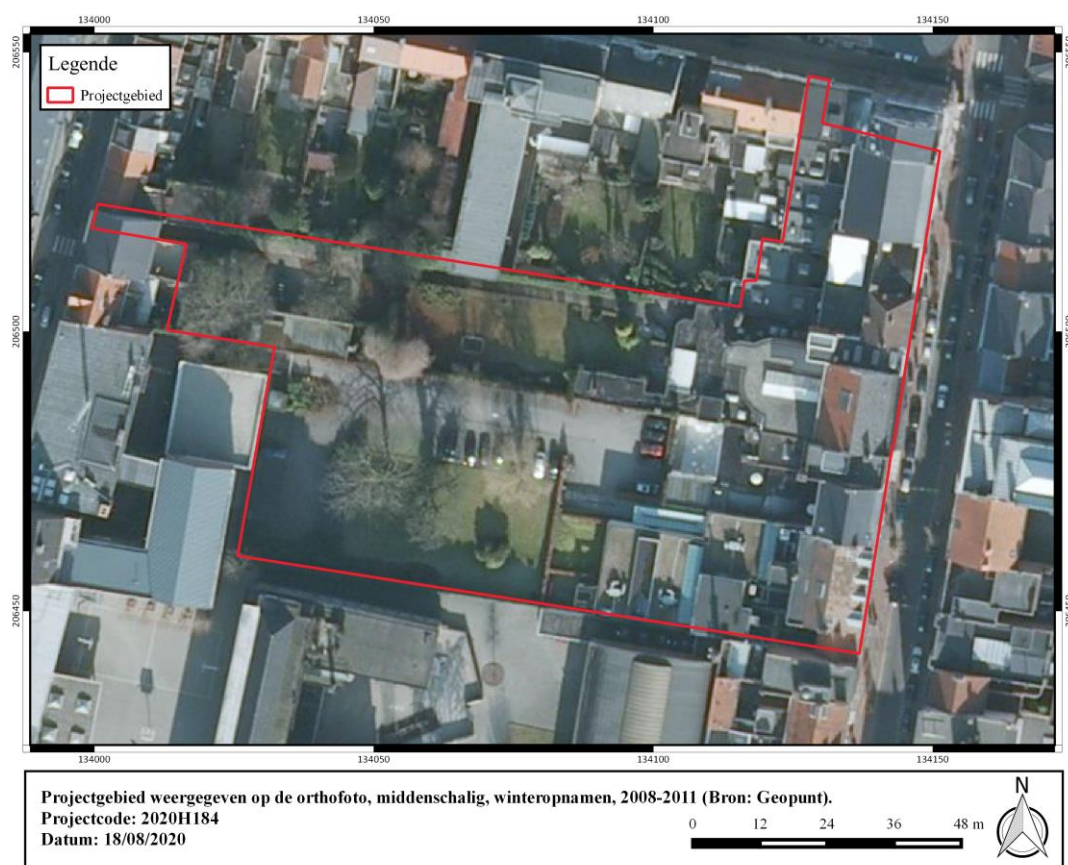
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

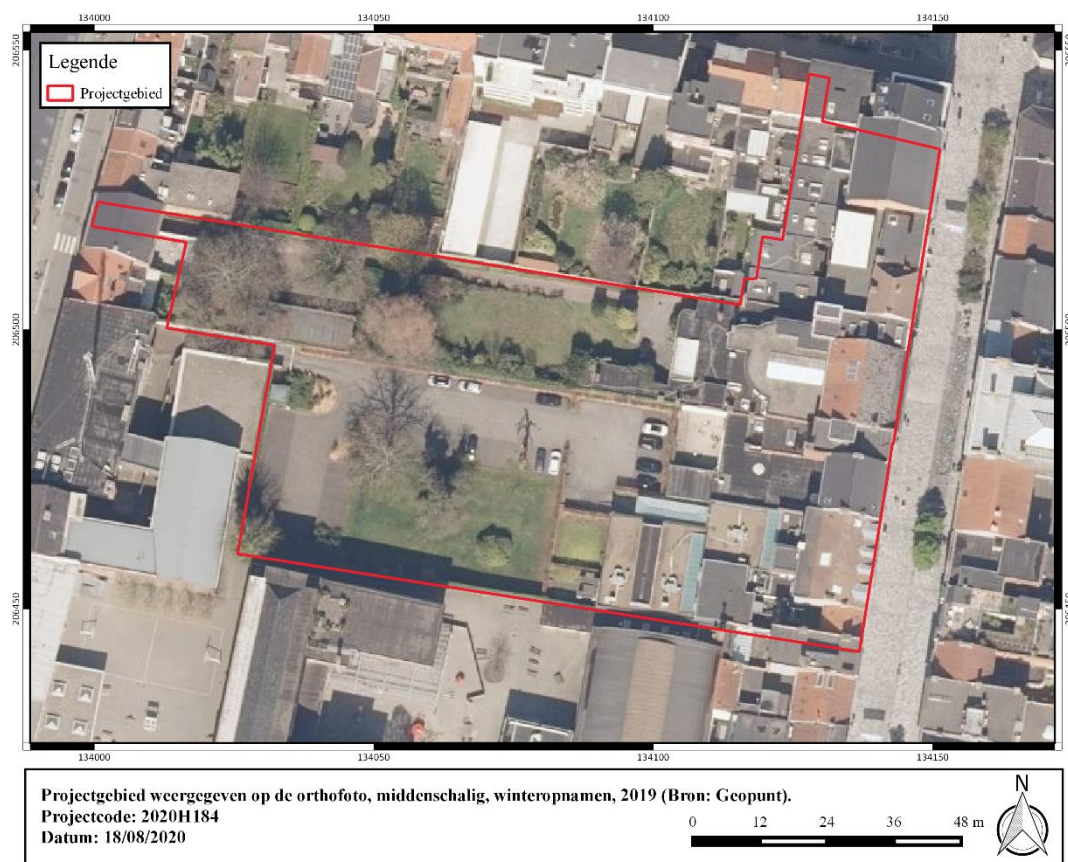
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject met ondergronds parking op een perceel tussen de Stationstraat en de Richard van Britsomstraat. Het plangebied is ca. 7921 m² groot. Hiervan is ca. 3595m² bebouwd en 1760 m² verhard, het overige terreindeel fungeert als tuinzone. De bestaande infrastructuur wordt integraal gesloopt in het kader van de geplande ontwikkeling.

Sint-Niklaas is centraal in het Waasland gelegen, in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei. Het onderzoeksgebied is gelegen op de overgang tussen de Wase cuestarug in het zuiden en de Moervaartdepressie in het noorden. Op ca. 500 meter ten noorden van het onderzoeksgebied stroomt de Grote Beek, in het zuiden de Molenbeek en haar zijtakken. De Quartairgeologische kaart geeft een top laag weer bestaand uit eolisch dekzand van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rust op de Tertiaire sequentie. Vanwege de bebouwing en ligging binnen verstedelijkt gebied geeft de bodemkaart geen informatie weer met betrekking tot bodemopbouw of bewaringscondities. De locatie, op hoger gelegen terrein nabij een uitgestrekt moerasgebied, in nabijheid van enkele kleinere beekvalleien moet ongetwijfeld een aantrekkingskracht hebben gehad op rondtrekkende groepen jager-verzamelaars in de omgeving.

De cartografische bronnen situeren het onderzoeksgebied buiten het historische centrum. Op de Ferrariskaart is te zien dat het onderzoeksgebied grotendeels samenvalt met een tuinzone. Deze maakt deel uit van het kloostercomplex van de paters Recolletten. De markt van Sint-Niklaas bevindt zich verder zuidwaarts. Uit de 19^e-eeuwse bronnen kan afgeleid worden dat de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied in densiteit toeneemt en het onderzoeksgebied stelselmatig wordt opgenomen binnen het moderne stadswefsel van Sint-Niklaas. Op het luchtbeeld van de jaren '80 is de huidige toestand reeds te herkennen. De impact van de aanwezige bebouwing en verharding op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

In directe nabijheid van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. De gekende vindplaatsen die zijn opgenomen in de CAI betreffen veelal oudere waarnemingen van 17^e-eeuwse en jongere resten van bewoning. Bij veldprospecties werden meerdere artefacten gerecupereerd die wijzen op menselijke aanwezigheid tijdens het neolithicum. De context van dit materiaal is echter onzeker.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen sinds het neolithicum. Vooralsnog is geen informatie aan het licht gekomen waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van relictten. Vanwege de aanwezige bebouwing en verharding kan echter wel een zekere mate van verstoring verwacht worden. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek na de sloopwerken de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Mogelijk kan verder archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, niet langer leiden tot wezenlijke kenniswinst. Mocht daarentegen blijken dat het bodemprofiel lokaal is bewaard en bodemhorizonten aanwezig zijn die indicatief kunnen zijn voor betere bewaringscondities m.b.t. artefactenconcentraties, dan is een verkennend archeologisch booronderzoek noodzakelijk. In het geval van een positieve staalname kan dit onderzoek aangevuld worden met waarderende boringen en/of testputten indien dit kan leiden tot kenniswinst. Met betrekking tot resten van bewoning, begraving of andere activiteiten is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

